

РЕТРОСПЕКТИВА МИТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Становлення митної системи України свідчить про відсутність наукового обґрунтування, конкретних цілей і комплексної програми розвитку даної сфери. Це легко пояснити, адже перед нашою державою стояло складне завдання — формування митної системи, завдань, цілей та інструментів митної політики в максимально стислі строки.

Наукове обґрунтування сутності, тенденцій та закономірностей розвитку митної системи є важливим науковим завданням. Особливої актуальності дана проблематика набуває в сучасних умовах фінансово-економічної нестабільності.

Питаннями митної справи займаються багато вітчизняних науковців і практиків, зокрема П. Пашко, А. Войцешук, О. Гребельник, Б. Кормич, П. Науменко, С. Терещенко.

Митна система – функціональна, контрольно-регулювальна, складно організована та чітко структурована соціально-економічна система управління митною справою в цілому та всіма її підсистемами, зокрема з метою найефективнішої реалізації митної політики.

Митна система України пройшла кілька етапів розвитку і реформування [1]. На початок 1991 р. на території України функціонувало 25 митниць із 118, котрі функціонували в СРСР. Організаційна структура тодішньої митної служби: Головне управління державного митного контролю, республіканські, регіональні митниці і митниці.

Історія митної служби України розпочинається від прийняття 25 червня 1991 р. Закону Української РСР “Про митну справу в Українській РСР”. Згідно Закону митні органи України склали: Державний комітет митного контролю та митниці.

У грудні 1991 р. постановою ВРУ було затверджено Митний кодекс України, набувший чинності із 1 січня 1992 р.

Захист економічних інтересів держави – чи не найголовніше з завдань, котрі ставить перед митними органами МКУ. Виконання даного завдання можливе лише за умови створення необхідної кількості митних установ. Тому 1992 р. можна вважати найрезультативнішим за кількістю новостворених митних установ.

Доцільно буде підкреслити, що значно швидшими темпами зростали основні показники діяльності митної системи, ніж її чисельність. Навіть з урахуванням тогочасної інфляції, суми надходжень до державного бюджету митних платежів вражають. В 1994 і 1995 рр. обсяги стягнутого мита зросли більш ніж у 5 разів в порівнянні із попереднім роком. ПДВ у 1995 р. було справлено майже у десять разів більше, порівняно з 1994 р.

Однак, незважаючи на значно вищі показники діяльності МСУ та їх щорічне покращення, керівництво Державного митного комітету вирішило все ж таки її реорганізувати.

Реорганізована структура Держмитслужби складалась із 10 регіональних митниць, 41 підпорядкованої їм митниці і 6 митниць прямого підпорядкування. Кількість митниць і їх підпорядкованість підлягали частим змінам, однак незмінною залишалась організаційно-управлінська структура митної системи.

Управлінська структура «центральный апарат – регіональна митниця – митниця» пропрацювала включно до 2005 р.

Протягом останніх років практично щорічно здійснюється реформування організаційної структури. До того ж наступна реорганізація розпочинається ще до повного завершення попередньої.

У 2005 році усі митниці виведені з підпорядкування регіональним митницям і підпорядковано центральному апарату Державної митної служби. Наступного року знову запровадили вертикальну організаційну структуру «Державна митна служба – регіональні митниці – митниці», побудовану згідно територіального принципу, врахувавши адміністративно-територіальний устрій країни.

Де-факто у 2007 р. продовжували існувати регіональні митниці, однак де-юре вони уже були митницями прямого підпорядкування.

Початок 2008 р. – і знову новий виток реформування структури митної системи. Відбулось повернення до механізму управління за схемою «центральный апарат ДМСУ – митний орган». Дана реформа мала за мету «спрощення та оптимізацію структури митної системи» [2].

Повернення від 3 рівнів організаційно-управлінської структури до дворівневої, на нашу думку, справляє негативний вплив на її ефективність.

На початку 2009 р. знову була здійснена реорганізація організаційної структури Державної митної служби. Кількість підрозділів була зменшена з 26 до 20, а це вже ілюструє позитивні зміни [3]. Впродовж 2009-2012 рр. продовжувалося реформування системи митних органів, дотримуючись балансу між ефективністю здійснення митного контролю та сприяння зовнішній торгівлі. Відбулось зменшення кількості керівного складу митниць майже на 400, що дозволило суттєво посилити підрозділи митного оформлення й сприяло пришвидшенню здійснення митних процедур [1].

Ще один вагомий крок на шляху до вдосконалення діяльності ДМСУ стало прийняття нової редакції Митного кодексу України 2012 р. у березні, розробленого згідно вимог міжнародних конвенцій та стандартів.

Згідно указу Президента України у грудні 2012 року утворено Міністерство доходів і зборів України шляхом «реорганізації Державної митної служби України та Державної податкової служби України» [4].

У склад Міндоходів увійшли центральний апарат ДМСУ на основі якого було створено Департамент митної справи в складі 5 управлінь: Управління митної вартості, класифікації товарів та заходів регулювання ЗЕД; Управління кадрової роботи; Управління боротьби з контрабандою та митними правопорушеннями; Управління аналізу ризиків та аналітичної роботи; Управління організації митного контролю та оформлення;

Від 21.05.2014 р. утворена та функціонує Державна фіскальна служба України, внаслідок реорганізації Міністерства доходів і зборів [5]. ДФСУ здійснює свої повноваження безпосередньо та за допомогою утворених в установленому порядку територіальних органів. У складі фіскальної служби та її територіальних органах функціонують підрозділи податкової міліції. ДФС України об'єднала у собі повноваження фінансової міліції, податкової служби та митниці.

Отже, сучасний етап розвитку митної справи на теренах України характеризується процесами її подальшого реформування у контексті приєднання до міжнародних конвенцій та стандартів і наближення до європейського рівня здійснення митних процедур. Одним із найбільш перспективних шляхів розробки та реалізації митної політики є вивчення світового досвіду діяльності митних служб зарубіжних країн.

Література:

1. Державна митна служба України : історія та сьогодення : ілюстрований атлас / І. Г. Калетнік, В. В. Бондар, А. Д. Войцещук [та ін.] ; за заг. ред. І. Г. Калетніка. – К. : [б. в.], 2011. – С. 50.
2. Наказ ДМСУ від 29.01.2008 р. № 61 “Про ліквідацію митних органів”.
3. Наказ ДМСУ від 30.04.2009 № 413 “Розподіл основних функцій структурних підрозділів Державної митної служби України”.
4. Про деякі заходи з оптимізації системи центральних органів виконавчої влади: [Електронний ресурс]: указ [видано Президентом України 24.12.2012. №726/2012]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show /726/2012>.
5. Про утворення Державної фіскальної служби: Кабінет Міністрів України; Постанова від 21.05.2014 № 160.